

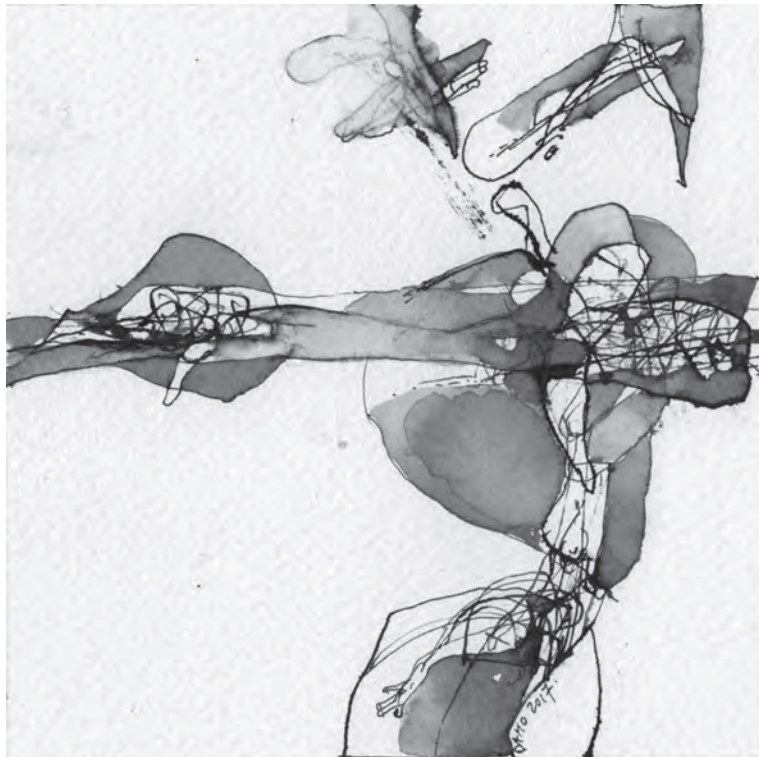
SZILÁGYI ALADÁR

A Damó-gravitáció rejtelsei

Művészet

*Csak ami nincs, annak van bokra,
csak ami lesz, az a virág,
ami van, széthull darabokra.*
(József Attila: Eszmélet)

Amikor kollégám megkérdezte: nem írnék-e lapszámunk képzőművészéről, Damó Istvánról, szívesen elvállaltam a felkérést. Örömet tettem, hiszen megőriztem jó emlékezetemben a grafikusművész bukaresti Creangă kiadós, Kriterion-os korszakának könyvillusztrációit, borítóterveit, és máig tartó, Kecskemétre költözése utáni korszakának viselt dolgairól is volt tudomásom. Ismereteimet felfrissítendő,

*Az úr haragosai c. sorozat, 2016–2017,
színes tinta, papír, 13 × 13 cm*

DAMÓ ISTVÁN (1951, Nagyszében) Brassóban érettségizett, 1978-ban szerzett diplomát a bukaresti Nicolae Grigorescu Képzőművészeti Főiskola grafika szakán. 1980–1990 között a Kriterion Könyvkiadó és a Ion Creangă Gyermekkönyvkiadó grafikusaként dolgozott. 1990 óta Kecskeméten él. Munkásságát a kép- és sokszorosító grafika mellett a könyvillusztrálás egészíti ki. Emellett festéssel, könyvtárgyak és művészkönyvek készítésével is foglalkozik.

nyomban felütöttem a neten Damó honlapját, és első kínálatként kigyöngyözködtem magam a Karácsony Benő regénye által ihletett sorozata: *A megnyugvás ösvényein* darabjain. Prima vista magával ragadott ezeknek a munkáknak a dinamikája, elevensége.

Ugyan mi válhat egy *rajzbűvészi* ére-nyekkel megáldott/megvert grafikus számára – még ha fest is! – fontosabb elemmé a vékonyabban-vastagabban

38

meghúzott vonalnál, hiszen akár a keze ügyébe került ceruzával is képes „festeni”, átmenetekben gazdag, változatos tónusvilágot teremteni. A lendületes, tiszta vonalvezetés, éppen a gyakran sokkolóan terjedelmes fehér felületek közegében, a foltok és a vonalak állandó küzdelmét eredmé-

nyezi. Ez a varázslat érvényesül művésznünk fekete-fehér grafikái esetében, színes munkái pedig a levegős képtérben ennél is felfokozottabb energiákat érzékeltetnek. Maga a

39

„Damó-tér” önszabályzó, metafizikus világ, melyben az anyagtalansággal határos anyag, avagy az anyaggal határos anyagtalanság öntörvényű, belső gravitációnak engedelmeskedik. A megelevenedés/megelevenítés (Kecskemét = animáció?...) mutatványai, mintegy önnön absztrakt jellegűket cáfolva, válnak reális – tehát létező – figurális entitásokká. Mert hát ezeknek a síkból már-már szinte térbe forduló,

lebegő, cikázó, egymástól távolodó, egymáshoz közeledő, egymással olykor csupán fekete köldökzsinórral kommunikáló, széthullott, szétrajzolt, minden összerakási kísérlettel dacoló, már-már plasztikus képződményeknek a játékos folthatásai, raj-

Az úr haragosai c. sorozat, 2016–2017,
színes tinta, papír, 13 × 13 cm

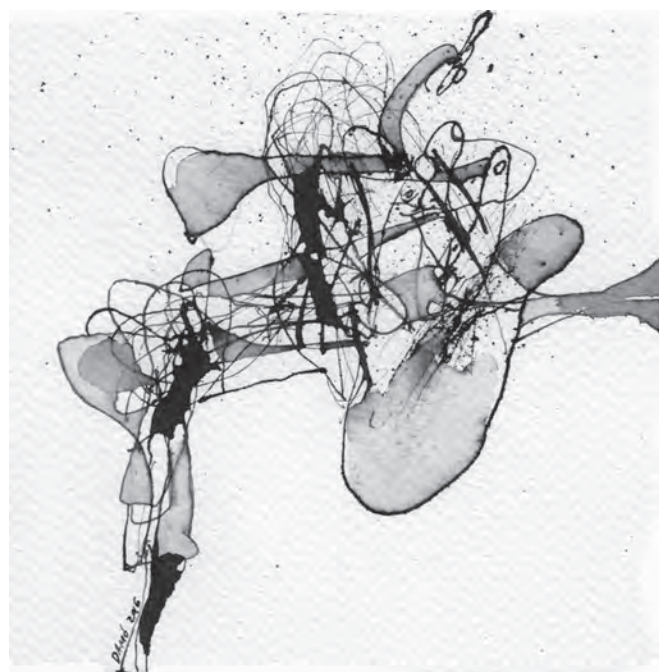
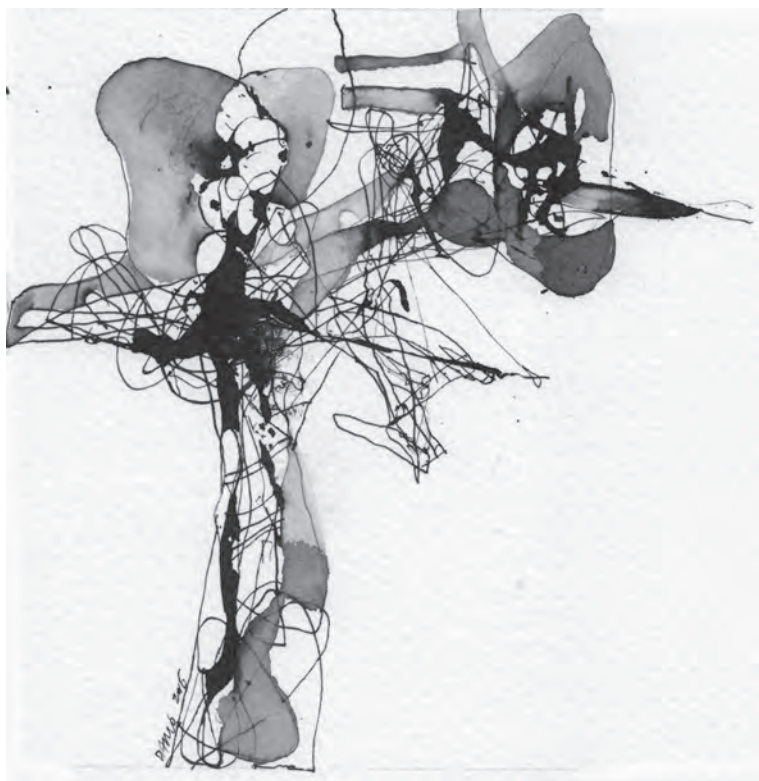
40

zos kontúrjai számos esetben azonosítható valóságselemeket is rejtnek: az antropomorf, biomorf, állati-növényi részletek, vonagló vetélmények kavalkádja nem valamiféle végítélet-víziót sugall. Ellenkezőleg, Damó tudatosan fölépített, mozgalmas, artisztikus látomásai az életöröm igényelését sugározzák. Rajzainak hozzáállása, meleg színei nem valamiféle álszent derűlátás hordozói, ez a szín-forma világ egy-

szerre ironikus, groteszk, olykor tragédiába hajló drámaisággal is telített. Művésznünk tudatosan, vállaltan gondolkodik-építkezik ciklusokban. Egy-egy közös cím alatt futtatott sorozata, állandó vizuális örömeiket kínáló darabjaival, nem utolsósorban saját-

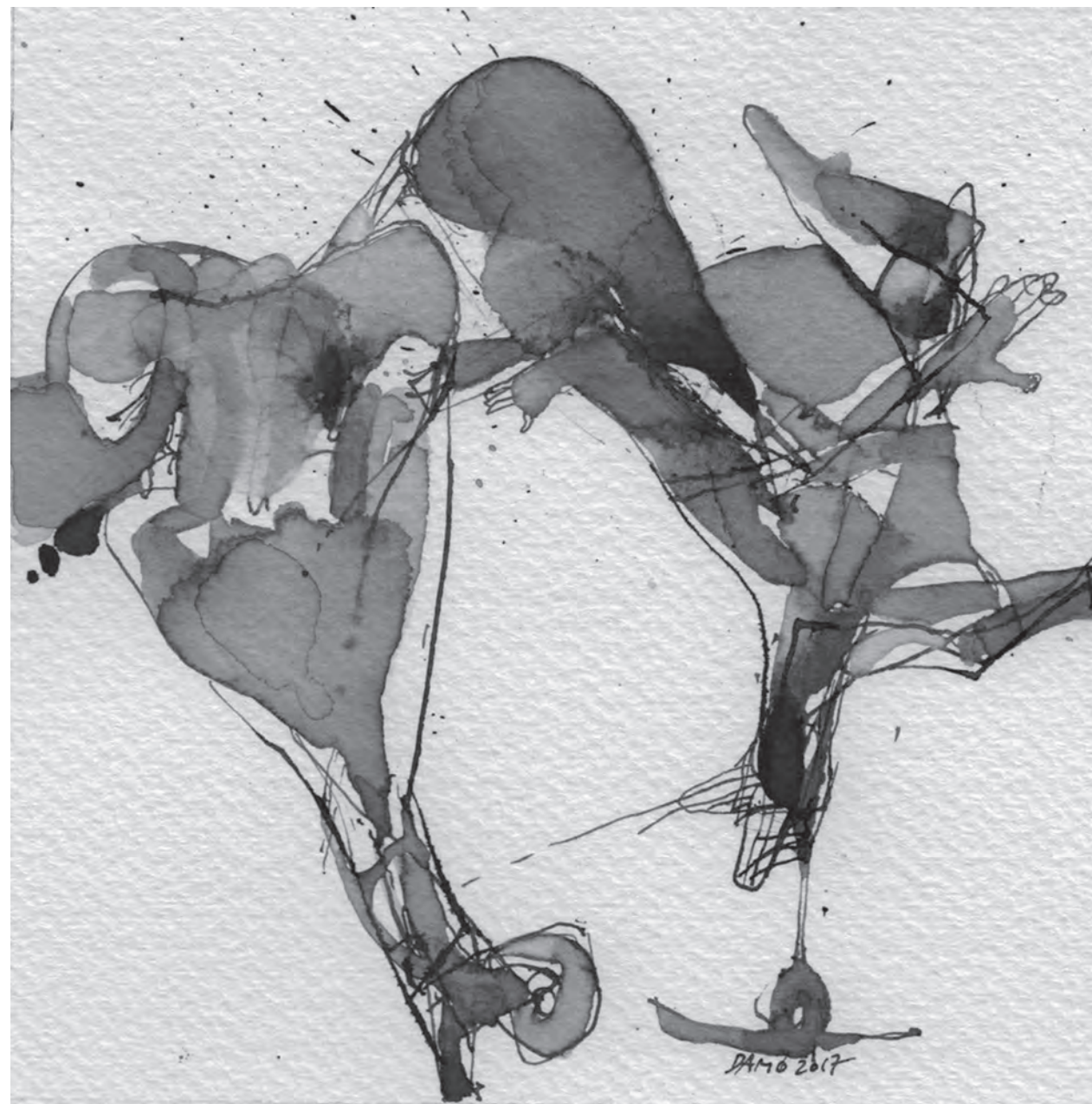
41

Az *úr haragosai c. sorozat*, 2016–2017,
színes tinta, papír, 13 × 13 cm

tos grafo-filozófiai eszköztár is. Metaforikus kifejezője, rendszerezője a művész világlátásának, létérzései- nek éppúgy, mint korunk nagy kihí- vásaihoz, veszedelmeihez való közös- ségi viszonyulásának.

Mintegy műhelytitkainak feltárása- ként, hadd idézzük – színes tintával, majd olajrúddal megfogalmazott *Mese a lét adta játékról* című sorozata apropóján – a művész utóbbi, igen gyakori eszközével kapcsolatos meg- jegyzését: „Ez egy szájrúzhhoz hason- lítható rúd. Tulajdonképpen egy olyan olajfesték, amelynek az állaga kemény. Csodálatosan lehet szétterí- teni a felületen, akár papírról, akár vászonnól van szó. Egymással is lehet keverni a színeket, de tetszés szerint oldani is. Az előnye az, hogy a papí- ron a festékanyagnak nincs olajfoltos udvara, pereme.” Ennek a ciklusnak a címét Zalán Tibor egyik költemé- nyétől kölcsönözte. Damó Grafikasor- zatát érdemes összevetni Zalán ver- sének szürreális vízióival, melyek egy nap történései mentén bomlanak ki. „Így ér a hajnal / ágak mozdulnak légüres térben / s apró színtelen zajjal / elfoglalja bennem a finom termeket / a félelem: / megérted-e az életem / mely épp csak annyit ér amennyit / elbírsz még belőle – / emeld föl mene- külj / csak ne fordulj hátra / Én majd nézem halálra válva / ahogy távo- lodsz / hideg asztalomon jéghideg borok / szétszórt papírlapok álompor- ok.” Ritka szinkronicitás részesei lehetünk: művészünk képi poézisa azonos hullámhosszon, azonos frek- vencián rezeg együtt a poéta szöveg- beli képiségével. Mert a lét adta játék

nem csupa öröm; kétségek, megválaszolatlan kérdések, a remény elvesztésétől való félelem egyaránt kísérti az ember- fiát. S ha lepörgetjük a *Mese a lét adta játékról* ciklus figuráit, ezeket a csápjaikkal csapkodó, tagjaikat elhullató „damóid” lényeket, azok a szemünk láttára vergődik végig reményte-

len táncukat. Az oda-vissza irányú asszociációk libikókája a grafikus tudatos – minden látszólagos sponta- neitása ellenére: következetes – rajz- szándékának az eredménye. Az általa

kialakított, a szemlélő által nem könnyen dekódolható jelrendszer semmit nem bíz a véletlenre. Műkritikus barátjának – igaz, egy másik sorozatára vonatkozóan – így vall erről az őt állandóan gyöttrő alkotói kérdésről: „A téma általában ugyanaz. Lehet, hogy közhely, de az egyénnek a környezetéhez vagy másokhoz való viszonya foglalkoztat legin-

kább. Ugyanakkor az örök várakozás is: az állandó készenléti állapot. Meg az önvád, az önmarcangolás, a valami elől való rejtőzködés. Döntéseink jó vagy rossz következményei. »Szerencsejáték az emberi életekkel« (Ken

Az úr haragosai c. sorozat, 2016–2017,
színes tinta, papír, 13 × 13 cm

Kesey: *Száll a kakukk fészkére*). Indulataimat nem rejtem véka alá. Formai szempontból is állandó visszatérő motívumaim: az emberre emlékeztető alakok és testrészek; az érzéki felületek, gesztusok. Nincs történet, de van megélt élmény. Ugyanakkor fontos támpont az olvasott vers vagy regény is, mert megerősíti bennem azt, amit gondolok a világról.”

Amúgy nem véletlen, hogy könyvközelben ember léte különböző irodalmi alkotások válnak számára ihletforrássá. Lapszámunkhoz szánt, csatolmányként elküldött munkáit kísérő villanyposta-szövegében a követke-

zőket írta: „A fekete-fehér rajzok címei azonosak: AZ ÚR HARAGOSAI, *avagy az el nem hangzott párbeszéd*. Miért ez a hosszú cím? Az egyetemi évek alatt olvastam George Blond francia szerző könyvét, a *FURIOȘII DOMNULUI* címűt. Európa négy évszázadának vallási háborúiról szól. »Kemény« történetek. Azóta foglalkoztat a téma, bármit csinállok, ez a

téma mindig vissza-visszatér. Annál is inkább, mert igen aktuális. Pár évszázad leforgása alatt az emberi tudat nem változott. A „kisember” ugyanolyan talajvesztett, kiszolgáltatott, magára hagyott, becsapott.

Az úr haragosai c. sorozat, 2016–2017, színes tinta, papír, 13 × 13 cm

46

A feje fölött dönt a mindenkori hatalom: PÁRBESZÉD NINCS.”

Végezetül hadd ejtsünk szót a főleg grafikusként számon tartott Damó István színvilágáról is. Mivel alap témája az életöröm, a boldogságszomj, ennek a művészi attitűdnek természetes eszközei a meleg színek. Damó jobbára a már említett olajruddal, akrillal, száraz- és olajpasztellal, valamint vizes technikákkal dolgozik. Aranysárgái, narancsszínei, pirosai – ritkábban használt lilái, kékjei – még a legszéjjelrajzoltabb figuráit megjelenítő témaciklusokban is ennek a boldogságigénynek a jelzései. Ami pedig fekete-fehér rajzait illeti, azokon a szürke hihetetlenül változatos árnyalatai kínálnak gazdag színélményt az achátszürkétől a szürkésfeketéig.

Egyébiránt – ha lehet válogatni egy életműben az értékrend felborításának a kockázata nélkül – ami engem illet: Damó István művészkönyv-tárgyai a kedvenceim közé tartoznak. Ezek a könyvre emlékeztető, háromdimenziós, egyedi példányban megszületett műalkotások ötletességükkel, művességükkel, gondolatiságukkal – lett légyen szó szitanyomatról, számítógépes grafikáról avagy hidegtű-technikával készült „könyvszobrokról” –, mind, mind a kedvemre valók...

47

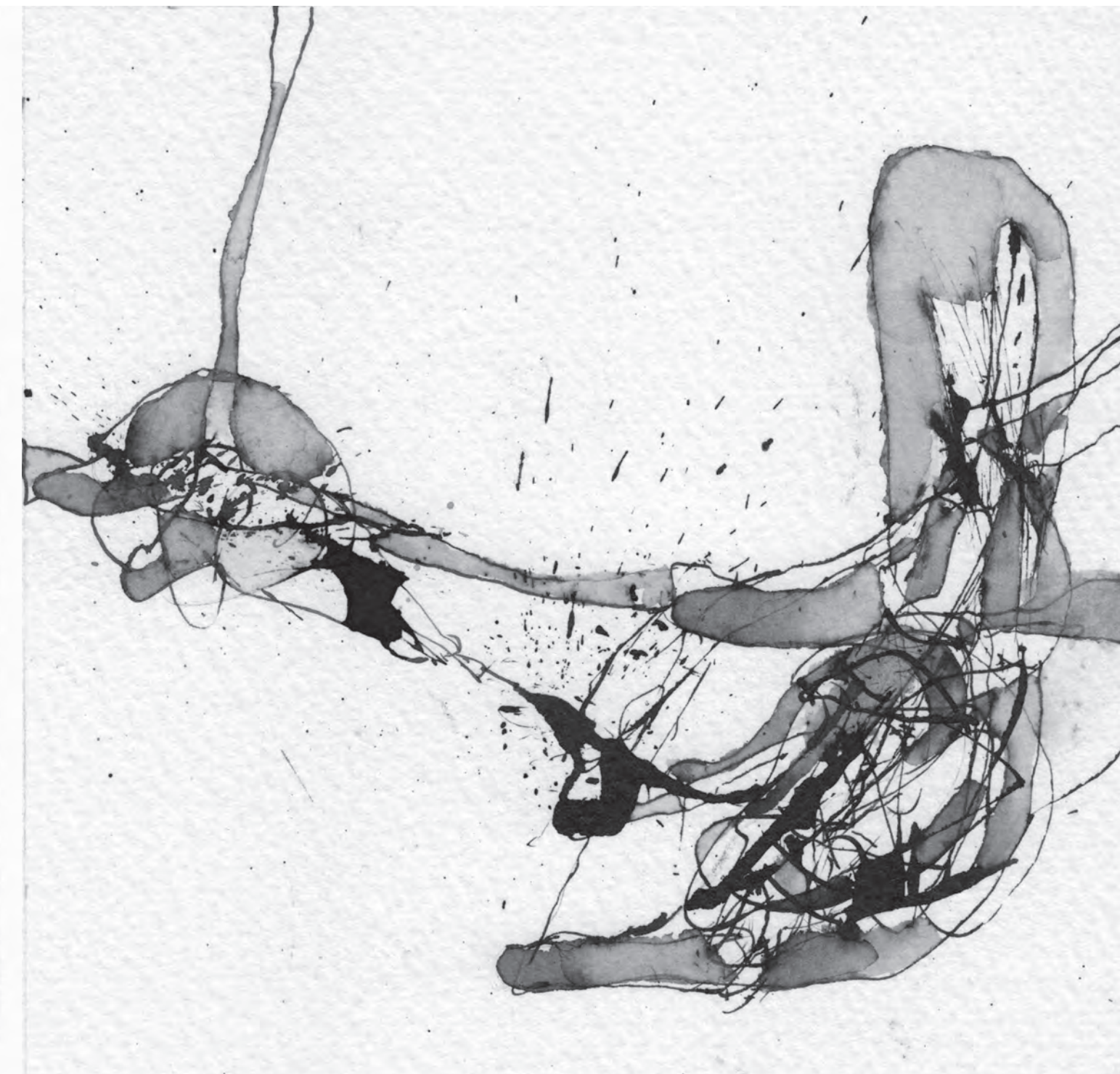
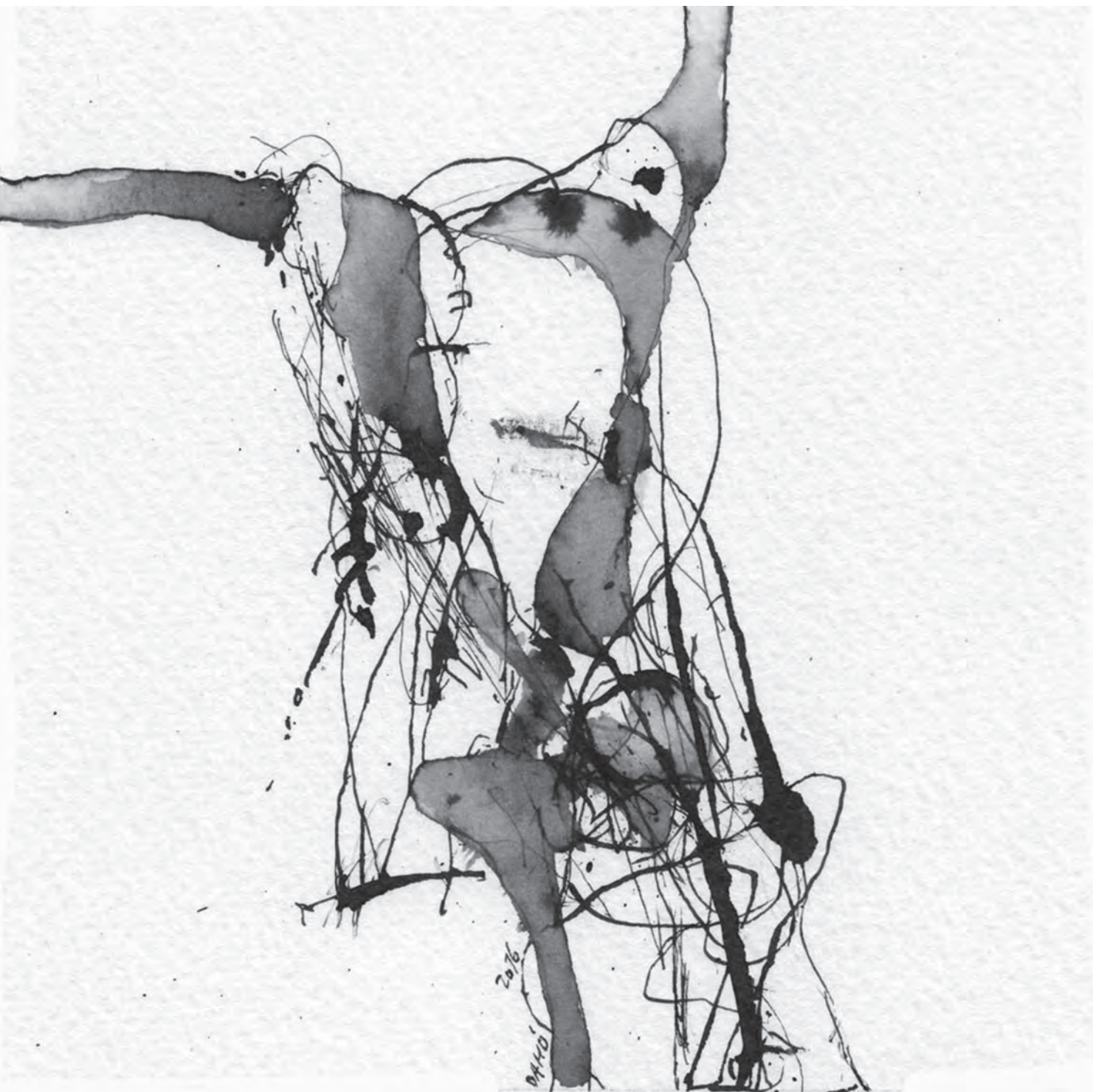

Az úr haragosai c. sorozat, 2016–2017,
színes tinta, papír, 13 × 13 cm

48

49

*Az úr haragosai c. sorozat, 2016–2017,
színes tinta, papír, 13 × 13 cm*